

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 2.

У НОВОМ САДУ 14. ЈАНУАРА 1888.

ГОД. IV.

ЉУБАН.

СЛИКА ИЗ СЕОСКОГА ЖИВОТА У СРБИЈИ.

НАПИСАО ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ.

ма мученика, који не знају, да су мученици; има паћеника, који не знају, да су паћеници. Они не вичу на судбину, не рошћу на бога; шта више: још се смеју и певају!... Таке људе данашњи век зове само једним именом: лудаци.

Е, о таком једном »лудаку« хоћу да вам причам...

*

Беше то једног зимског дана, баш сам се враћао из Новака. У левој руци носим свежањ књига, које бежах позајмио од тамошњег учитеља на читање, а десну сам турно у шпаг, па корачам нагло... Бога ми сам и морао журити! Три часа требало ми је, да до куће дођем, а, сем тога, и зима јака, да ми, баш ни најмање, није било до петње... Што се преко дана отопио снег, мрзне ми се под ногама. а чизме, које се такође смрзаваху, почеше ме жуљити... Сунце се спушта на заранке; небо бледо, земља бела, а дрвеће оборило гране, под снегом, као да га је род притиснуо... У томе царству белине све беше жалосно. Гладне врање прелећу изнад мене у јатима и тужно гачу; врапци и шеврљуге цвркућу жалосно и скакућући по путу вљуцају у пола смрзлу балегу коњску; пси тужно завијају у селу, што га оставих; само једини имелаш што задовољно гута имелу на једном глогу.

А ја озебао, и ако сам нагло ишао. Које од снежне белине, које од зиме сузим, а сузе ми се леде по образима; по ово мало наусница нахватало се иње; по »зулофима« такође; уши и ноге се и загрејале мало, ама се руке уколиле. Мало сам дивљак, знате, па не носим рукавица, и, ако икад, тад сам се показао...

Шта сам друго знао, него да спустим свежањ крај себе и да руке натрем снегом. То је, узгред речено, лек свима дивљацима, што ни зими не носе рукавица...

Земљиште брдовито, и ја се час пењи уз брдо, час спуштај у долину... Већ смотрих село преда мном; чујем лавез паса и рику стоке, која, гладна, зове свога чобанина, да јој положи; видим снегом покривене куће и стаје, и беле димове, како се мирно вију у висину; ни ветрић да пирне на њих.

Сунце се клони смирају... Но, место да својим последњим зрацима позлати оне беле брежуљке; место да видим један од најлепших призора, ја видех, како оно сјајно сунце зави нека бела копрена, и оно се, онако тамно, спусти за брег.

И тице побегоше; одоше и оне да потраже своја станишта, и... за мало... наста нема, величанствена тишина, у којој се чујаше само, како у пола смрзнути снег ршти под мојим чизмама...

Ја се испех на брежуљак, што беше преда мном, и видех, како се са севера заподео бео прамен.

— Хоће мећава, бог и душа! — рекох ја плашљиво.

И писам се преварио.

Онај прамен расте све већи и већи, али тако нагло: да за мало покри цело небо... Смрче се... Ја пођи што боље могу; моји кораци одјекују у оној тишини, као да тројица корачају...

На једаред духну силовито, снажно, и дрва почеше тужно шкрипати...

Па онда наста тајац...

Прикопчам дугме под грлом, па, корачајући, чекам још силнији ветар... Не чудимо се људима. И сама природа хоће да мучи човека неизвесношћу... Као што осуђеник, са везаним очима, очекује куршуме у своје груди, и бројећи тренутке шапће: »Сад ће!... Сад ће!...« тако исто очекивах и ја, да холој поново духне... Није ми мио, ал кад мора бити, нека буде, и то што пре то боље! Човек се за час прекали...

И он духну, још силовитији, још страшнији. Опицу ме по лицу; продува кроз одело и ја се стресох, као да ми ко сипа хладну воду за врат... Сагох главу и, готово, почех касати...

Онда осу снег... Поче ме бити са свију страна; не знам, да л' га ветар диже са земље, да л' га обара са дрвећа или из неба пада. Очију не смем да отворим, јер ми трепавице пуне снега, него идем, онако, »на памет«, па где дошао!...

— Ето ти сад! — корео сам самог себе. — Могао си лепо остати, кад те је човек задржавао, па, у топлој соби, при чаши рујевине а у лепом разговору слушати, како на пољу бесни. Али ти хоћеш кући; »не можеш да заспиш, док главу на свој јастук не метнеш«!... Ето ти сад!

И, заиста, никад човеку није милија топла соба, него кад је далеко од ње. Да ми је ко, у онај мах, ма шта заискао, да ме уведе у топлу собу, не би ми било скупо...

Холујина бесни све већма. Снег сипа као из вреће. Осећам лепо, како ми под ногама расту сметови; са лица ми цури зној и меша се са снегом, а одело ми сво побелело.

Ја сам журио; час покасам час коракнем; очију не смем да отворим... У један мах осетих, да ме више ветар не бије. Исправим се, јер сам ишао погурен, отворим очи и погледам око себе: био сам у једном сокаку.

— Хвала богу, стигох у Баталаге! — рекох задовољно.

Одавде ми је пут много познатији.

У овом заклону од воћ' беше ми топлије и ја поћох лакше, бришући марамом зној, који ми беше лице облио... Идући тако учини ми се, да се развиди.

Помислим, да се није почело ведрити?

И дигох главу.

Видех сјајне звезде, како трепере, и загледах се у њих. Но оне се подизаху све више и више, док их најзад нестане у бесконачности; само ме ситан снег бијаше по лицу и

отвореним очима... Одмах сам видео, да је то варка мојих засењених очију...

Опет се смрче... И ја корачах премишљајући: да л' да се увратим где, да преноћим, да ли да идем кући?... Да се увратим где год, људи би ме примили, јер су све моји познаници. Али ко опет да их буну?... Ништа није горе него гледати, како се женскиње устумара тамо и амо, а човек опет, зевајући и чешући се, зове те невољно у собу... Дакле, да идем правце кући... Па опет — велика незгода! Још имам доста да путујем, а сем тога ваља ми прећи две јаруге веома стрмените и дубоке, а у ово доба има вукова и у селу а камо ли у јаругама...

И таман бејах у највећем премишљању, кад чух, да неко, промуклим гласом, близу мене пева:

»Ој Миљано, миље мо...о...је...е...е!«...

Још се отезаше звук последњег е, а исти глас заче бројеницу:

»Кити, кити,

»Сад ће бити!

»Попуцаше жени нити.

»Немој мене, жено, бити!

»Купићу ти нове нити

»И са тобом уводити!«....

Онда опет јекну песма:

»Ајде, Видо, да видимо о...ов...це!«...

»Видићемо, кад недеља до...о...ће!«...

Познах, ко је; само се чудих, од куд он овде.

— Љубане! — викнух.

— О-хо-ој!... — одазва се.

— Јеси ли ти?

— Ја, ја сам.

— Где си?

— Е-е-ево ме!

Поћох за гласом и на скоро видех га, где стоји уз плот.

— Од куд ти овде?

— А... а... а... јес' ти го-го-господине?

— Ја сам, Љубане. А од куд ти овде? —

упитах по ново.

— До-до-до-дош'о! — рече он.

— А кад си дошао?

— Ј-ј-још да-да-данас.

— А шта радиш?

— Ни-ни-и-ишта!

— Како ништа?

— А... а... а... пијем!...

— Хоћеш ли кући?

— Не-нећу!

— Ја где ћеш?

— Да-а... да се и-и-испо-о-ве-дим!...

— Шта? Да се исповедиш?

— Ја!... Ко-о... код Ми-ми-и-и-тра има има до-до-довник!...

Ја се сетих, да сељаци у шали казип називају духовником.

— Не рекох му ништа на то... После кратког ћутања рече он:

— З-з-знаш шта?

— Шта, Љубане?

— Да-да-дај ми љу-љу-љуљу ду-у-дувана!

— Зар ти је до дувана на овој зими? — рекох ја.

— Ни-ни-и-ије зима!

У снагу ми беше пола паклића. Ја му дадох.

— Да-а... дај ми ја-ја-јако дес' пара, да-да ку-ку-купим љу-љу-љуљу!

— Сад не видим. Дођи сутра.

— Е... е... е, до-до-добро...

Ви се већ љутите!

Хајд' да вам кажем, ко је Љубан!...

Створење, малено као завезак, дугуљасте главе, уска чела, пепељавих очију, зборана лица, испуцаних јагодица, крива носа, великих кривих уста, доста широких груди и кривих руку и ногу. Обрва не имађаше никако, бар их ја писам могао погледати, кад сам га посматрао. На горњој усни имађаше неколико длачица; из уста, која вавек беху отворена, провириваху дуги и широки жути зуби. Могаше му бити тридесет до тридесет година.

Оно беше прљав. Лице, коса, науснице и кошуља беху једне боје, а та боја била је модро жута. Иђаше вазда у једном и истом оделу. Оно не знађаше, шта су чакшире — јер их никад није облачило. Прљаве кошуље, испанан кожух, по врх кожуха искрпљен гуњ, а по врх гуња висаше му на кајишу кожна торбица (јанцик), то беше сво његово одело. Од потреба носио је штап и то вазда у левој руци. У торбици му беше сва имаовина. Лула, кресиво, кремен, мало труди, неколико палидрваца, нешто корења, неколико лиски дувана, а, по неки пут, и »паклић«, неколико крајцара или никлова и, доста пута, комадић проје.

Сакато, немоћно, јадно, чемерно, мутаво створење, — то беше Љубан.

У селу су га сматрали, ... како да кажем, ... као ствар, ствар излишну. Нико га није ни у што зарезивао; чак и Цигани, који су свуда презрени, грдили су га. Баш се сећам, како га једаред изгрди чича Пера Циганин...

Пошао сам био од школе у село и на путу сретнем Љубана. Снег веје, а он пева. Како ме угледа, он ми приђе и поиска дувана. Док му ја давах, крџаши из сокака чича Пера сав крвав.

— Шта је то, чича? — упитах ја.

— А ет', мулим ти, гозподин-учител', тук'о ми мој Зтанко.

Љубан га погледа. У мутном, пепељавом оку његовом плану нека искра. Чело му се намршти и он замуца:

— А... а... а, ... оца, оца ње-ње-ње-гова!

Циганин дрекну:

— Ух! рђо!... Убио ти бог, да ти убије и твоју луду главу и твоје бангаве ноге!

Љубан се насмеја грохотом, па рече:

— Ни-ни-није право!... Тре-тре-требо је по... по... сре-сре-ди... и... ини!

Па се онда опет насмеја, па оде певајући...

Нико га није мрзио, али није ни волео. С њиме су се играли и шалили као са мачком или песанцетом. Ако дође, с њим се започиње шала, а ако га нема, нико га се и не сећа...

Где год чујеш песму и бројеницу, знај, да је Љубан. Како није могао говорити, он је певао; уста није склапао, сем кад спава...

А људе је волео, и ако они нису марили за њега. Долазио је на седељке, на прела, казану, на славу, на свадбу, само није ишао тамо, где се издаје душње. То није за њега, јер он није могао да не пева... И чим би се појавио, све је трчало њему и викало: »Ево Љубана!... Ево Љубана!...« Младеж би се окупила око њега и задикивала га; зачикавала га то на ово, то на оно јунаштво; деца би му претурала његов јанцик, а жене би се зацењивале од смеја још у напред.

— Љубане, не мо'ш заиграти ка' ја!

— Мо-мо-могу!

— Изброј-де коју!

И он, тетуралући тамо и амо, стане бројати своје бројенице... Међу његовим бројеницама било је много масних, али он их је подкикивао и пред самим девојкама, не с тога, што је био безобразан, него што није ни сам знао, да ту има чега безобразног. Он је био невин као дете.

И пошто би се наиграо и набројао, или пошто би бос по снегу отишао у комшиску авлију и вратио се отуд, онда би тек заискао »љуљу дувана« или »дес' пара, да купи љуљу«.

Чудну игру играла је судбина са овим чо-

вечуљком. Он је родом из Свилеуве. До петнаесте године беше то младић снажан и здрав као јелен... Једном, некако с пролећа, чишћаше он јендек око једне своје њиве. Заморен и ознојен остави посао, напије се воде и легне, да се мало одмори. Брзо је заспао. Кад се пробудио, није могао ни чим маћи, тело му беше узето... Причају сељаци, да су му уста стајала, где је врат, тако му се глава била окренула. У вече га нађу и донесу кући. Још су му родитељи били живи. И они трчаше свуда. Где год би која врачара и картара, ишли су јој. Али ништа не поможе. Он лежаше онако искривљен; шта више и језик му је био узет...

Већ су били изгубили сваку наду, да ће га икад моћи придићи, кад једне ноћи дође на сну његовој матери сед старац и рекне јој: »Ви се мучите и тражите лека вашем детету; али га не ћете моћи наћи, док не одете манастиру Петковици, па да му тамо сед калуђер очита молитву.«

Одмах се дигну, те у манастир. И, заиста, нађу тамо једног седог калуђера. Казаше, шта су снили. И калуђер очита Љубану молитву...

Веле, да се Љубан опоравио, кад се кући вратили. Могао је помоћу штапа ходити, али није могао радити, остао је богаљ. И језик му поче проговарати, али је остао мутав...

Да наставим даље.

Ми идосмо најлак, а снег падаше. Већ ми је до половине чизама. Љубан тегураше које од пића, јер је био прилично напит, које и због великог снега.

— Како ти, Љубане, живиш? — упиташ, тек нека се говори.

— Ко?... Ј... је... је л' ја?

— Јест, ти.

— Ка' му-му-мученик...

— А што? Зар те не пазе у кући?

— Ј... ј... јок!

— А што?

— Ми-ми-ми-ирјана, о-о-она —

Онда уђута.

— А шта она? Грди те?

— Ту-ту-туче!...

— Туче?

— Ја!

— А Милан? (брат му.)

— Ни-ни-ништа.

— Како ништа; зар те не брани? — упиташ ја.

— Ј... ј... јок!... Ве-ве-вели: »У-у-удри бо-бо богаља!«

— А дају ли ти бар да једеш?

— Да-дају.

— А где спаваш?

— У... у... у кући.

— А имаш ли спаваћих хаљина?

— И-и-мам гу-губер.

— А још шта?

— Ни-ниш-ништа!

— Еј, весели Љубане! — рекох.

И опет уђутасмо. Ветар дува изнад наших глава; снег сипа, а ми идемо најлак.

— О-о-оћеш ку-кући? — пита ме он.

— Хоћу, Љубане.

— А... а... а што се не... не... не у-увра-а-тиш Ми-ми-и-тру?

— Не ћу, Љубане!... Волим да спавам код куће.

— А... а... а ме-мени све-е-'едно!

— Е, шта ћеш?

Он застаде.

— Шта је, Љубане?

— Да... да... да за-за-запалим љу-љуљу.

— Како ћеш запалити на овом времену?

— Да... да... да у-укрешем...

И укреса. Ја имадох у мојој кутији неколико цигара. Извадим једну и запалим...

Већ дођосмо на крај села.

— Ти ћеш тамо, Љубане?

— Ја!

— Е, добро. Лаку ноћ!

— Ја... ја... ја ћу до-доћи су-су-сутра за... за... за љу-љуљу...

— Добро, доћи. Лаку ноћ!

— Ла-лаку но-но-о-оћ!

И он сави за ћошак. За мало па се опет разлеже глас:

„Извир вода извира-а-ла...“

„Беле пене измета-а-ла...“

„Ој Тамнаво мо-о-ја!...“

Па онда дође бројеница, али масна.

— Еј, Љубане, Љубане! — рекох ја и насмејаш се.

Сагнем главу, јер ме већ ветар и снег почеше тући. Но за мало, ја опет чух, како хуји изнад моје главе... Био сам у јарузи.

Пребродим здраво и једну и другу. И кад се испех на брег, ја видим, како се светле моји прозори.

Боже, што ти је своја кућа!

А кад стигох, ја само спустих свежањ с књигама на сто, на коме се пушила топла чорба, па се бацих на кревет... Послужитељ дође, те ме изу, а жена ме запита:

WWW.UNILIB.BS 'Оћеш вечерати?

— Море, каква вечера!... Вечерај ти, ја сам мртав уморан.

— Па скини се бар.

— После.

И заспах...

Сањам, да сам у једној лепој бапти, па као та бапта окружена китњастим брежуљцима. Сунце сија и греје, а мене подузела нека милина, па раскопчавам прслук, да се надишем ове свежине и цветног мириса... Шарене птичице пролећу и цвркућу, а плави, црвени и бели лептирићи падају на цвеће око мене... Ја као погледим на врху једног брежуљка лепо кајсију, окићену родом, и пођем да узaberем. Али ми се нешто не да, да узидем. Бацитим жудан поглед тамо и погледим Љубана, где стоји крај ње. Питам га, како се могао он попети, а он се насмеја, па ми рече:

— Ја јако могу све!

— Па ти не муташ?! — питах га изненађен.

— Јок! Јако више писам ни сакат, ево види!

И показа ми обе руке, и пође право.

Ја се зачудим, а он се насмеја и запева, а глас му беше умиљат...

— Устај, па скини хаљине, — рече ми жена.

Ја се тргох.

— Шта велиш? — упитах.

— Устани, те свуци одело.

Ја устанем. Извадим часовник и погледам. Једанаест!

Изађем на поље... Холујина беше престала, небо се уведрило, а мраз стегао... Снег близа испод мојих ногу као сух песак; по небу »плови« пун месец, а звезде се осуле оретко па трепере, као да и оне дрхћу од мрза.

Тишина велика, она зимња тишина, где не чујеш ни лавежа паса ни цвркута тица; само чујеш неке нејасне звуке, које као да сама земља пушта или као да дрво дрвету говори. То је говор природе, којег ми смртни не можемо разумети...

Вратим се у собу и легнем...

* * *

Устао сам рано, па како беше хладно, опет легнем у постељу. Пошто сам мало читао, изађем, да се умијем.

— Знам, шта је ново? — запитаће ме послужитељ.

— Шта?

— Љубан страд'о.

— Шта велиш?!

— Љубан страд'о.

— Кад?

— Ноћас.

— Како?

— Смрз'о се.

— Ко ти каже?

— Кнешчић. Оде, да јави кмету.

— Ама не може бити?

— Бога ми!

— А где се смрзао?

— Баш у јарузи Баталашкој.

— Еј, весели Љубане! — рекох.

— Био — вели — код Митра, тамо пио код казана, па онда се крен'о кући и тако страд'о...

Дође и кмет, те ми он исприча. А ја њему, како сам га нашао у Баталагама.

— 'Оћеш ићи да видимо? — пита ме кмет.

— Хоћу.

И тако се нас два кренемо.

Још по из далека види се то. Око њега се скупило сељака. Ту му беше и брат.

— Што је то? — пита кмет.

— Ама, ет' виш... Љубан возн'о, бог да га прости!

— Шта ли му је то могло бити?

— А ракија, брате! — рече један.

— Ракија, бога ми! — рече Митар. — Велим ја њемукар синоћ: »Немој ти ићи, Љубане, и ако се изведрило!« Ал он кидис'о: »'Оћу«, вели, »'оћу.« А овамо пијан ка' клин!...

— Ја! — рече други сељак. — Баш је био зорли пијан!

— Море, што је то, — рече трећи, неки шаљивчина, — него видиш ти, како је он нама лепо просинорио, глава у ваљевској, а ноге у шабачкој!

Сви се засмејаше тој досеци.

Баталаге су у ваљевском округу а Свилеува у шабачком.

И ја приђем ближе, да боље помотрим веселог Љубана... Лежи на леђима; глава му на једном брешчићу, и рекао бих, да је ударио главом о жилу једне букве, која беше искочила. Десна му рука на прсима, а лева спуштена поред тела. Штап му испао из руке и лежи поред њега. Очи му отворене и гледе у небо, а лице све помодрило. Модре усне такође отворене. На јарузи се познаваше, где је оклизнуо.

Нагнем се нада њ и прихватим га за чело. Као лед ледено. Из отворених уста не бије никакав задај, а пепељаве му очи превучене

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

неком беличастом покожицом, која беше и беља и испупченија на зеницама. Он беше мртав . . .

— Што бар ко не донесе ракије?

— Што не идеш, Митре?

Митар оде и врати се с бардаком у рукама.

— Бог да му душу 'прости!

— Бог да му душу 'прости! . . .

— 'Оћеш ти, учо?

— Нећу . . .

И одох.

По позиву власти лекар са једним чиновником дође и прегледа мртваца. Рече, да је умрло од удара (капље), али сељаци веле, да је од ракије.

Кроз недељу дана Љубана заборавише, као да га нигда није ни било . . . Такав је свет!

ЖУДЊА.

(НАРЦИСА ЖМИХОВСКА.)

А ми је зими цвећа пролетњега,
А кад од цвећа мири лука цела,
Зажелим јоште струк ђурђица бела,
А са ђурђицом пахуљицу снега.

Жеља ми жива моме браци лета,
А кад сам с братом, тражим тебе где си,
А кад сам с тобом, Бога на небеси',
А кад сам с Богом, зажелим се света.

И зло и добро, грех мој с врлинама,
И за чим гинем, и чега се бојим,
И мисли моје, с молитвама мојим,
И цео живот, све је жудња сама.

Рајко.

ДУХ ВРЕМЕНА САД ЈЕ ТАКИ!

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГА ЖИВОТА.

ПРВИ ДЕО.

II.

Ката Јаковљевићка села, као обично недељом и свецем после подне, кад посвршава послове по кући, пред свој дућан. Скрстила руке, па гледа, ко пролази улицом.

Дође јој од пре редовно и госпођа Рашићка, те разговарају, на прилику, о врту, о живини и тако што, чему је кад време. Али госпође Јелисавете нема од неко доба, па, ево, ни данас.

Е, па тако седи сека Ката, као што је друге у Брајковцу зову, сама. Седи, па, као што то бива, кад је човек сам, развеле јој се мисли, Боже, на све стране, а све за њеном децом и својом невољом.

Госпођа Ката остала без мужа пре пет шест година. Најстарији син јој, Јован, био већ у по гимназије. Женско дете у седмој осмој ли годиници. А најмлађе, син јој, тек се родило; није оца ни запамтило. Шта ће удовица с троје деце, а у толиком добру? Остао, до душе, леп иметак после Игњата Јаковљевића. Но то треба радити и бар одржати. Да извади Јована из школе? Да га с по пута скрене; па „да извади можда свом рођеном детету очи из главе?“ На преудају неје ни помишљала већ и деце ради; а, дакако, још је била држећа и млада доста. Не би ништа. Засуци рукаве, па, што кажу, у се и . . .

И госпођа Ката одби толике општинске бележнике и сеоске трговце, па одржа све, што остало после Игњата. Ако Бог да, даће и најмлађег сина у школе. А неје рада, ни кћер да уда у село. Вели: „Село ти је тек село.“ Ето, она се родила и одрасла на селу, па најволи, да и умре ту; али никад неје марила, да јој се и једно дете мора везати за село. Не ће се кућа Гојковића ископати, док је унучади чика-Пере Гојковића; а прославиће се име Игњата Јаковљевића, док је његове деце. „Кућа је,“ вели, „жив човек, не цигља ни набој; а жива је кућа најтрајнија и најславнија. Живи Бога хвале!“ Најпосле, узмора ли бити, остаће или мезимац на дедину темељу; или ће пустити зета у кућу, као и њен отац, па како Бог да. Тек док је ње живе, не пушта узда из руку. Јован нек иде својим путем. „Нек буде господин, да се не пати!“ Шат буде помоћник и заштитник удовој матери, сестрама и брату, док ови сами не стану на своје ноге.

То су најмилије мисли госпођа-Катине, па око тога се врзу, ето, и сад по толики и толики пут.

Него почела већ да се једи. Све се разишло од куће: и деца и девојка и слуга. А већ и краве ће доћи скоро из поља, па и по дворишту треба које-шта поспремати.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Сутра је радни дан; а чека сто послова. Па је већ, ето, време, кад се на селу и госпође враћају са села, кад се и коло око крста разилази, те млађшина треба и пре да хвата повратак.

Не би сирота имала цело после подне, с киме речи да проговори, да не дође какво дете, те не купи за новчић свирајку од шећера, или какав цигару за два новчића, да недељом бар господски пуши у колу пред девојкама или у крчми. Прође и каква друга Катина из детињства, прија-ова или сека-она, па је, на прилику, запита:

— Помоз' Бог! Како си, сека-Като?

— Хвала Богу! Како ти?

— Да рекнем, здрава сам до божје воље. Шта ти раде дечица?

— Хвала Богу!

— А да шта ћеш! Јавља л' ти се госпођа Ната из вароши?

— Јавила ми, да ће доћи скоро.

— Нека, нека!... Збогом, сека-Като!

— Збогом пошла, сека - („имја рек“)!...

Баш Ката ушла у двориште, па истерала ћуриће из врта и затвара за собом вратаоца, а кола у двориште.

Загледала се домаћица, ко је.

— Јесте л' ради гостима? — повикаше женски гласови с кола.

— Јух! — цикну госпођа Ката, тек што познаде госте.

Кад је дошла к себи, сети се, да притрчи гостинским колима.

— Гле секе! Гле Даре! Добро дошли! Ко не би био рад тако добрим и милим гостима!? Добро нам дошли!

— Боље нашли! Боље нашли! — отпоздрави и Ната и Даринка у један мах.

Трива већ сишао с кола, па оданиће коњима коноше са ждрепчаника.

Даринка стала на лотру, па хоће да скочи с кола. А Катина претрчала, па је прихваћа.

Госпођа Ната се мигољи у тешком пртљагу; хоће да се извуче, па то раскопчава огртач, то чуна с ногу велики завежљај. Баш читав посао!

У том дотрча и Зорка, Катина кћерка. Била код пошине Јелене, па видела, да су гости дошли, те потрчала кући; а сва се запурила и задухала што од радости што од умора.

Е, сад грљењу и љубљењу нема, мислиш, краја. Цмок један пут!... Други пут!... Цмок и трећи пут!... И опет!... Све пуца! То је радост, цикот, мислиш, сватови су!

Зорка треба да иде по девојку. Мати каже, биће да је у колу, па нек је тамо потражи. А Зорка упр-

тила неки гостински пртљаг, пошла с њим у кућу; па сад не зна, шта ће и куд ће пре. Да га остави, па потрчи по Мацу; или ће најпре да га унесе? Најпосле га спусти на земљу, полети на улицу; понда се опет врати, загрли Даринку. И једва једаред ће истрчати и отићи по девојку.

— Ала је то прашина, слатка, па врућина данас, да Бог сачува! — уздахну госпођа Ната, кад добила времена, да стресе прашину с хаљина.

Ката отрчи у кућу и спрема воде, да се гости умију.

— Триво, — окренула се Ната кочијашу, па му говори: — ти сад поскидај ствари, па дај унутра; а коње испрегни, па одведи у шталу... Има места, је ли, Катинце?

— Како не би било? Гле секе! — одвикује она из кухиње.

— Разумем, — вели Трива.

— Дођи, па ћеш вечерати, — опет ће Ната Триви, а то исто или можда мало друкчије рећи ће му бар још који пут. — Сутра се можеш вратити за хладовине, кад хоћеш; пут је добар, а сад ти иде под ногу. Дођи ћеш само пре, него што поћеш, како ћу ти казати, да поздравим Криту, нека што чешће посети кућу. Па поздравитићеш и мајсторицу, знаш!... Него обиђи и ти, мој брате, по каткад. Опет је, знаш, друкче, кад се мушка глава даде видети. Па јави се тек кадгод мајсторици, да се знате. Кажу јој, нека отвори почешће собе онако пред вече, кад се стиша прашина по улици; али ни по што немој да остави отворено преко ноћи... (И тако даље...)

Дотле је Трива извукао, као добар кочијаш, коњима уши, па их омутком сена из кола истрбио и по леђима и по ребрима и по ногама. А на Натине речи одазва се:

— Разумем.

— Като, — примети Ната сестри, кад дође до воде и замочи руке, да их пере, — могао би ти Трива штогод помоћи. Нек ти донесе воде, ил нек нацепна дрва... Хајде, Триво дете моје, помози госпођи; видиш, сама је.

— Разумем! — одговори Трива и оде за својим послом.

— Като злато, — опет ће Ната Катини, — а ти мени и не кажеш, где су ти деца?

— Јован је отишао у виноград. Има у поп-Стеве неки гост, Јованов добар пријатељ из Беча. Та, знаћеш га. Тинкин син, ако се сећаш!

— Што јој је муж она лола и бекрија? — спомиње Ната.

— Да, да.

— Нисам ни знала, да је то баш њен син. Каже

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

www.Стајић. А мени и не пада на ум, који Стајић. А и он је био с Јованом ономад код мене. Фини младић!

— Па, како се то ујак сад продобрио?

— Шта мислиш? Сам му писао, па му послао и путна трошка, само да дође.

— Бога ти, прекинућу ти реч, зна л' се што, где му је отац?

— Никад ништа.

— Е, то је лепо од поп-Стеве.

— Довео га, да ту проведе вакацију . . . Ал не знам, што их већ нема из винограда! . . . Владимир ми је био ту пре, него што ћете ви доћи; мало јео, па опет отрчао с децом. Ако није и он код кола. Знаш, да стреним, кад се игра то коло! Дете, као дете, мота се с другом децом око момака и девојака, провлачи се кроз коло; па се све бојим, удариће га какав напиток. Казала сам му, до душе, и сама, да потражи Мацу, па да је пошље кући . . . Гле, молим те, које је то доба, па је још нема. Свако се то одмори, бар кад недеља дође; а мени ти се не зна ни благодан и свагдан. Ни на кога се, слатка, ослонити, ни колико отлеп дотлен. Само да ти приповедам, шта ми је наредила. Ономад . . .

И сад удари сека Ката да описује, шта јој је „та девојчур“ кад рекла, како пере судове, шта је кад полупала, и тако даље. Почела је од ономад, а, да је све ређала, свршила би с оним пре три године.

— Него шта знам? Код нас ти је на селу тешко наћи слушкињу, па не знам, које повце да јој даш. Нема у нашег света сиротиње; не зна ти наш планинац, шта је то служба. А свако је одевено, враг их и с девојкама, по најновијем журналу; не стиди се прве госпоћице. Она ти напуни својих неколико котарица воћа, метне на обраницу, па хајд у варош; па се одене за целу годину . . . Понда шта ћу? С њом зло, а без ње и горе.

Ната опет узе да се хвали са својом Кристом. Намерила се на добру девојку . . . Трива јој је брат. Он кирија; а она ево је код ње већ четири године. Па има послугу и од Триве. Криста јој је послушна, па радилица, па верна, па . . . Ал само . . . И сад је за цело хтела да се потужи, како Криста скоро свако боговетно вече изађе пред кућу, па се ту нађе с неким ковачким калфом, па је не можеш довикати с улице. Кад опет оде по воду, као да је себи по смрт отишла. Враг би је знао, шта ради: данас је налога, . . . јуче је била замућена вода, . . . не знам, шта ће опет сутра бити . . . Нема сумње, да је Ната сад и то хтела да каже и да би то рекла, да није ту — „дете“, Даринка; а деца, дакако, не морају свашта чути.

У то дође и Маца, те се разговор и због тога о томе прекиде. Но Ката неје пропустила, да избаци

неколико муња и громова на Мацу, што неје дошла на време, кад зна, да треба ово оно . . .

*

У исто доба иду Јован Јаковљевић, Бранко Стајић, његов „друг из Беча“, и Брајковачки учитељ Кнежевић напоредо кроз планинске винограде. О раме пребацио сваки пушку. Али им се види, да несу ловци од заната, него баш од дуга времена, можда, баш и од жеље, да увеличају само једном згодицом више своје благовање на селу. Она двојица ђаци, па хоће да проведу свој школски одмор што слободније, што разноврсније, да се издовоље у свачему, чему им се пружа прилика у убавој Фрушкој Гори. А учитељ се „једва дочепао честита друштва“, па се не растаје од њих.

Што сад иду, па им не пада на ум, да прислушкују сваки шушањ, кад се заталаса гдегод у шумњарку или у бразди, нити да вијају над собом облаке, већ пуштају, да поред њих пролећу чворци, што се надлећу као облаци над грозном планином расплашени то чегртаљкама то бичевима и пиштољима пудара на опрезу; што сад не ће ни на што ни да се осврну, — рекао би, уморили се, ваљда, лов ловечи ваздан гором и планином. Но ни целим данашњим својим трудом не би стекли ни колајнице зеленога Нимрода, како се слабо трзали и утргли око лова. Да им се уз пркос учловио гдегод зека, или лис, или јазавац какав, можда би и жртвовали за њихову љубав какво тане. А овако избацили неколико метака у лист хартије, што је задели на суху грану на некој брескви, тек да зар омиришу мало барута.

Иначе прелешкали, разговарајући се то о овом, то о оном, у хладу између четири висока разграната ораха у Јаковљевића винограду цело скоро после подне на мекој трави у крај поточића, што се слива преко луба дебела орахова дрвета, те шуми и жубори као на некој водојажи, да се мало даље изгуби роморећи између густина дивљих ружа, јагодњака, беле лозе, бршљана . . .

Разговор њихов врзао се највише око догађаја, што га је омладина у то доба спремао, а цео народ прихватио свом вољом својом и српским одушевљењем.

Како се обрадовао био Бранко, када је пре недељу дана у Бечу на једаред добио од свог ујака поп-Стеве из Брајковца писмо с пет печата, да дође, ако хоће, у Брајковац, да проведе које време! Добро му дошло баш с тога, што је у то време овде доле највише у народу врло о Бранку Радичевићу и његовој прослави. Одмах сутра дан после оног великог концерта, што га је приредило српско академско друштво „Зора“ у Бечу у спомен великог песника, седне он на лађу, а с њим и Јован Јаковље-

вић, па дођу доле, да баш на извору буду сведоци, колико се у истини прави народ забавља о том догађају...

Сад се три млада пријатеља највише светују о том, како да се и Брајковац и Брајковчани покажу том приликом. „Треба *народ* увести унутра!“

— Да приредимо и ми овде какво село у ту цел! — предложи учитељ.

Стајић скочи одушевљено и још одушевљеније прихвати учитељев предлог.

Јован се насмехну и не мога да не покаже своју сумњу.

Кнежевић му доказује, да то може бити.

— Шта? Научићемо Бранково коло, коју декларацију, један говор, доведићемо гајдаша. Ето села!

Бранко Стајић примио ствар за готову.

Пред сутон кренули кући.

— Стој! Гледај овај призор! Ђура Јакшић би клинуо: „И бог му се диви!“ — рече Јован, па стаде.

Стали сви.

Нашли се на врху брдашца. Испод њих се таласа китњаста побрдица, да им мало даље пукне на догледу сремска равница испрекриштана друмовима, ишарана богатим усевима, окићена убавим селима. Села се мање или више губе што које ближе или даље, па изгледају из далека са својим кућерцима сакривенима у зелена дрвета као у сиву маглу завијена. Само са црквене куле, где изван села где у сред села, изнад свију висе према лазурном небу; а овде онде одбиће се још последњи зрак о позлаћену јабуку, зрак сунца, што се клонило западу.

Око њих планина са својим брежуљцима и доловима; а по овима виногради, вотњаци, беркови, шуме. Ту ти се измешала румена боја лишћа рујева с плавичасто-зеленим лишћем од фење и другим то модријим то блејим зеленилом, те се све прелива према ведром плавом небу у сутону у најпријатнијим видовима. По доловима се већ спушта мрак.

Под планином се раширило село Брајковац са својим белим кућерцима и неправилним улицама, трпчаним крововима и ниским гдегде искривљеним плетеним димњацима. Скромна али, као снег, бела прквица лебди, као преставник доброга духа, над сеоцем на полеђини једног брдашца тик уз Брајковац.

На сред села око крста искупио се народ у чистом свом оделу. А у народу, видиш, око свирца час се таласа, час везе ситно коло сремачко, плаховито оно планинско.

Учитељ запева гласно громовито, да се чуло широм по Брајковцу, па се и они око кола осврнуше и погледаше на брежуљак. Запева познати усклик:

„До свете мио и премно,
красно ли те вишњи удесио!“

Стајић застаде. Осети, како га нешто чисто скроз прође, па му пројури кроз сву крв, а коса му се диже. Скинуо шешир, одахнуо, па брише рупцем зној с чела. И нехотице дода уз учитељев усклик:

„Само само да још мрети није!“

Понда се трже.

— Хоћемо ли се ми моћи поућешити, као Бранко, при помисли на смрт? Шта ће „након нас останути“, и кад нам се „тело тек под земљицу вргне“, а некто ли да траје, „док се поје, док се винце пије, и док срце за срцем уздише“?

— Блажени ништи духом! — примети безбрижно Јован.

— Па да за што више од по века проводиш за скамијама, а над књигом?

— Да се што боље удесим с овим, што постоји, и да живим, — одговори Јаковљевић као у шали.

— Таки је, брате, данас дух времена.

Стајић уздахну и не одговори ништа.

Попина Јелена од оздо, испред куће, маше на њих белим рупцем.

А Кнежевић је отпоздравља шеширом, па се распевао, па окрену ону Змајеву:

„Ала ј' леп
Овај свет!...“

*

Из куће Јаковљевића куља дим на димњак. На огњишту се пуши и ври у пуним лонцима, а цврче батаци на угрејаној масти.

У дворишту је све мирно, све, што не носи име човечје... Ал јест! „Мислиш, све је зло само међу људима, међу ближњима!“ рекао би и опет покојни Ђура, као што је један пут и рекао од прилике тако нешто.

Ено, матори се мачак ушуњао у мирно гнездашце спокојних голубова. На очиглед брижних родитеља шчепано им још једини залог узајмне им љубави. Заман им писка!... Ено га, стао испред гнезда на пречагу... Нагао се... Сад ће да скочи на земљу, па да гдегод у окриљу тамне ноћи у самоћи прождере жртву своје мачје неситности... На једаред — Прас!

Пуче пушка. Пуче ама баш пред кућом у дворишту.

— Јух! — зачу се из кухиње. Маца вриснула, па испустила канту из руку; а баш је беше узела, да долије у лонац у крај ватре.

— Јух! — зачу се у исти мах и из собе у неколико разних гласова.

Ката баш била вадила неке ствари, што их је Зорка радила, па да је похвали пред тетком из вароши и пред сејом. А њих две се нагле радознале. Мали Владимир развашарио своје сиграчке, што му

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

их донела тетка и сеја. (. . . „Боже мој,“ рекла је, да Бог ме, Ката Нати, кад ова извадила сиграчке из торбе, „зар је то морало бити?“ — „Немој ти ту мени!“ рекла је, паравно, Ната Кати. „То је деџа радост! Да коме ћу, ако њима не ћу!? Да је њихов отац жив!“ — „И твоја јединица нема оца!“ — И опет несу пропустиле, да како, ни Ката ни Ната, да пусте коју сузу у спомен својих покојних. Понда је Ката прешла орману, да покаже Нати ствари, што је Даринка све порадила . . .)

Трива таман замахнуо секиром, да прецепи чвор на цепаници, с којом се већ толико бочи и која га стаде толико зноја, те у мало не удари по својој нози.

Тамо на дрветима иза кокошинца закокота онај кицош гаћан са свиленим перјем и китњастом крестом, што се преко дана шета и ракољи по буњишту око кокошака, мисли, ко је он је. А жустра младица поред њега тако се препанула, да се неје могла уздржати; већ се у највећој дреци смота негде у

коров, да тамо у највећем страху проведе ноћ, док у јутро галан не кукурекне на буњишту . . .

Испред куће се зачу громки глас.

— Ао, лопове један! То ти је последњи злочин!

— Ето браце из винограда! То је његов глас! — викну прва Зорка.

Све поврви на поље.

— Шта је? Шта је, за Бога?

— Од кад ја вребам арамију! И једва ми се подеси згодна прилика, кад сам се мало и надао! — одговори Јован те наслони пушку уза зид. — Волим овај лов сад, него да сам данас уловио дивљега вепра у спахинском забрану.

Мачак се стропоштао с голубињака и треснуо о земљу, па се купа и тресе у својој рођеној крви. Сачма му је круина доброно прорешетала самурину на дебелој глави . . .

Страх пређе све. А радости и изненађењу, мислиш, не ће бити краја целу ноћ . . .

(Наставиће се.)

ЈЕЗИК У ГУНДУЛИЋЕВУ „ОСМАНУ“.

(НА ЧАСТ БЕСМРТНОМ ПЕСНИКУ О ЊЕГОВУ ТРИСТОГОДИШЊЕМ ПРОСЛАВЉАЊУ.)

НАПИСАО ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

(Наставак.)

Супстантива прелазе из једне врсте у другу. Тако се супстантив небо мењао по шестој врсти, а у Гундулића мењао се и по аналогји пете врсте:

Без помоћи вишње с *неби*
свијета је ставност свијем бјегућа;
сатиру се сама у себи
силна царства и могућа. — I., 15.
Ах, двије врсте противније
и разлике толи у себи
тко сад види, тко ли прије
видје здружит вик под *неби*. — II., 300.
Други, охоло ки под *неби*
врх цара се свијех поноси,
самому се клања теби,
с поклицарим мир ти проси. — III., 130.
Ах, не хвалим непријатеље,
него крипос ка под *неби*
свјетлости има дана бјеље,
и гди год је, хвала је себи — IV., 235.
На ње штиту звијер је она,
проћ мјесецу јасно с *неби*
ка се клања свим приклона,
с писмом одзгар: самом теби. — V., 325.

Супстантив *рагъ* мењао се у ст. слов. језику по петој врсти, па тако се мења и код

Гундулића. Данас се пак та реч мења обично по првој врсти:

Спохољани, ки сред *раги*
рваху се још смиони,
ко ови почеше уступати,
узмакоше прешно и они. — I., 255.
Ах, упути се мирна веће,
мјеште крви злато трати:
Кад слободит мож' без смеће
вјереника, не ишти *раги*. — VI., 240.
Једа бојне Пољаке ће
туђе војске сачувати,
кад се изгубе они веће
у крвавој спрва *раги*. — XI., 700.

Супстантив *пѣснь* мењао се у старом словенском језику по петој врсти номиналне деқлиначије, па тако се мењао и у Гундулићево време. Данас је пак прешао тај супстантив по аналогји у трећу врсту и гласи *пјесма* или *пјесна*:

О дјевике чисте и благе,
ке врх горе славне и свете
слатком власти *пјесни* драге
свијем пјевоцим наричете. — I., 30.
врх Марице ријеке, која
мнократ брзи тијек устави,

кад Орфео крај ње поја
драге *ијесни* од љубави. — III., 40.
Бојном трубљом мјеште *ијесни*
свеђ је шика и покоји
а гдје сјевер дме несвијесни,
од лавице млијеком доји. — V., 95.

* * *

У старом словенском језику у *ѡ*-врсти био је наставак у локалу једнине *ѡ*; н. п.: *сѡѡтъ*, лок. једнине: *сѡѡтъ*. Кад се пак основа свршује на непчано слово или на пискаво *ц*, онда се по закону асимилације *ѡ* мења на *и* у локалу једнине, н. п.: *коид*, лок. једнине: *коли*. Тако је и у Гундулићево време живео оваки локал једнине, само што се помешао у опће са оним супстантивима, којима се основа свршује на непчано сугласно или на пискаво *ц*, т. ј. у Гундулићево време у првој врсти номиналне деklinације изједначио први раздио по аналогiji са другим разделом у локалу једнине. Оваки локал долази у »Осману« само у речи *свег* и *место*, иначе се изједначио са дативом, а разликује се од датива акцентом:

А ти сам, ки нам свем *свици* (ст. слов. *сѡѡтъ*.)
краљ си од краља, цар од цара,
за достојан плод водити,
кћер ћеш узет тамна овчара. — II., 315.
Робу је ово доста открити,
дуљит ријечи тријеби није
пред онијем, ки на *свици*
веле може, много умије. — II., 380.

Вријеме мраком од забити
царе и царска крије имена,
само је свијетла вик на *свици*
дјела узможнијех успомена. — III., 280.
Он ће брзо најчестити
у љубави ријет моћи,
а несреће ме на *свици*
вик на сврху не ће доћи. — VI., 160.
Ах, не трпи, да су вриједне
на твој кући, у твом *мјести*
дјевојчице младе једне
дан од твојијех слава смести. — IX., 130.
Кога ни дуг пут, ни вријеме,
ни ина ниједна ствар на *свијети*
није с пригодом разлицијеме
могла изет јој из памети. — IX., 710.
Разми само једно име
од погибне свијем добити
ти у ниједно не би врме
друго мого стећ на *свици*. — XI., 725.
Ко роб тамни и злочести,
докли одсвуд ми крв прокопа,
на очиту поднијех *мјести*
ружне удорце тешкијех штапа. — XVI., 100.
Многе топрв још ће изити
у ово наше сада врме,
од ких на изглед на сем *свици*
након нас ће остат име. — XVII., 290.
Роди се ови у Пловдину,
а с ненадне худе чести,
с туђа удорца сад погину
у туђему оди *мјести*. — XIX., 490.

(Наставиће се.)

О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

РАСПРАВЉА И. РУВАРАЦ.

(Наставак.)

У српском преводу Нешријеве повести, који је и г. Панта на уму имао, кад је своју повест састављао, стоји ово: „*Мњење је ствар мога султана* — одговори Евренос бег, — а било ма што мњење човека, као што сам ја, у тому, ипак ћу себи узети слободу, па ћу и ја реч рећи“. „Die Ansicht steht meinem Sultan zu — was aber auch immer die Ansicht eines Menschen, wie ich, hierin sein mag, ich werde mir die Freiheit nehmen und ein Wort darüber sprechen“ ето тако је превео Бернауер и види се из превода тих, да нити је овај ни српски преводилац знао управо, шта је Јевренос хтео рећи тима речма; и ја верујем г. Панти, да се он дуго мучио са приведеним српским преводом, где се каже: „*Мњење је ствар мога султана*“ и да се још више намучио, док

је смућкао и место тога изрекао и написао: „Мишљење је лична ствар“! Јест, драги читаоци, није друкчије већ баш тако је отпочео Јевренос бег и изрекао: „Мишљење је лична ствар“; и кад се само сетите, ко је био тај Јевренос, и да је он родом био Грк па се потурчио, нећете се ни најмање чудити, како је с таковом филозофском или доктринарном дефиницијом могао Јевренос бег отпочети говор свој, односно како је наш г. Панта, који се тада, кад је описивао бој на Косову, створио сасвим у Турчина, те мислио и осећао турски и писао сасвим оријенталним начином, могао написати а управо Јевреносу, родом Грку, метнути у уста ону славну изреку: „Мишљење је лична ствар.“ Но покрај свега тога, што је та Јевреносова а управ Пантина изрека колико славна

толико и по себи мудра, ја бих ти ипак световао, озбиљни читаоче, да не пожалиш труда већ да у Левенклаву потражиш дотично место, да видиш, како је Мурат драгоман превео почетак одговора Јевренова на питање султаново: А шта ти, драги Јевреносе, мислиш о тој ствари? (а зна се о чему се претресало тада за зеленим столом под шатором султана Мурата.) На то ће одговорити Јевренос: „Мислити и размишљати, то је, царе, твоја ствар, и твоје мишљење је само важно и меродавно. И према твом мишљењу шта вреди и какве вредности може имати мишљење (Bedenken und Rathschläge) моје и подобних мени, који смо твоји робови, нико и ништа. Но кад ме питаш, то ћу и ја казати отворено, шта мислим о тој ствари.“ Тако је од прилике отпочео по Нешрију Јевренос одговор свој и такав је почетак прикладан и има смисла, а оно у српском и немачком преводу казано нема никаква смисла, и ако оно Пантино „Мишљење је лична ствар“ има каква смисла, могло би прикладно бити за професорску катедру и у устима катедралног професора а не у устима Јевренос-бега и на цареву дивану године Мухамедове 791. З-ћег рамазана. Г. Панта није пропустио поменути, како је Јевренос у свом говору подсетио лале и везире на цара Александра и како се Александар довио, *зашалио у цевима салитру и овалио* на слонове, које је инђијски цар Пор пред своје убојне редове поставио био. У српском преводу Нешријеве повести каже се управо: цар Александро — натоварив *топове* на неколико кола и напунивши их *салитром* — поплаши тиме слонове итд. па и у немачком преводу помињу се „*Kanonen mit Salpeter geladen*“. Зашто је г. Панта од Нешријевих топова направио *цеви* и јесу ли цеви те што друго него прави топови? Ако је г. Панта заменио топове цевима само зато, што је некад предавао свеопшту историју, онда је требао још један корак натраг коракнути и са немачким Левенклавом гледом на 8. књигу Квинта Курција написати, да је цар Александар велики „den seinen befohlen, mit ihren Säbeln gedachten Elefanten ihre langen Rüssel abzuhauen und die Schenkel zu verwunden,“ а цеви са салитром напуњене или топове сасвим изоставити — кад се већ и *те турске лудорије* у српској повести о боју на Косову морале поменути.

„И кнез Лазар је у *Самодржи* на неколико дана пре битке био искупио стубове своје државе, који су му дошли и с њима се световао“ — тако продужује Панта, и ја сам уверен, да ће се међу читаоцима мојим тешко и један само наћи, који неће подићи очи своје горе и рећи: „но хвала Богу, кад смо се само опростили турског табора те нећемо морати слушати луде турске приче о турским ди-

ванима у турским таборима! Та да дуже потраја, и ми би свиколици слушаоци уз приповедача Панту помислили, да смо се потурчили и постали Турци. Сад, кад смо се нашли у хришћанском српском стану, ваљда ће и г. Панта престати с турковањем, те ће нам о оном, шта се у српском стану ради, причати српски и по српским изворима.“ Ако се томе надаш и то очекујеш од г. Панте, Србине брате и српски сине, преварићеш се, љуто ћеш се преварити! Панта је и у српском стану остао Турчин и турски приповеда. Чујдер само, како даље прича тај г. Панта.

„И кнез Лазар је у *Самодржи* на неколико дана пре битке био искупио стубове своје државе, који су му дошли, и с њима се световао. Једни су му световали, да се покори Мурату, а други да се с њиме бори. Нешрија спомиње Јоку, т. ј. Вука, да је на том световању рекао кнезу Лазару: „Ја ћу сам први на Турке ићи, не требам за то никога.“ Неки су говорили, да треба дотле ратовати с Турцима, док их не покоре, „јер кад се искупила оволика војска, било би лудо и правно блебетање, да се укине непријатељство.“ Трећи су говорили, да је посве право, да не одлажемо борбу, већ што је можно брже да се у битку пустимо. Опет су неки говорили, да треба најпре послати посланика Мурату, да види, шта Мурат хоће, и да извиди, како стоји турска војска; кад се натраг врати и нама о свему томе јави, онда ћемо се на Турчина дићи, у кланац га утиснути, путове му пресећи, и кад не могне извести ни момка, онда ћемо га потући.“ Кнез Лазар усвоји ово мишљење, пошље Мурату посланике и изда наредбу војсци.“

Не реко' л' ти, Србине брате и српски сине, да је Панта остао онај исти Турчин, који је и у турском табору био и да он и о световању кнеза Лазара са својима турски и по турском Нешрију прича и приповеда. Овде је г. Панта с једне стране мало подрезао и скратио Нешријево причање, а с друге је стране допунио или правије исправио Нешрија самим Нешријем.

У Нешријевом причању о том првом саветовању кнеза Лазара са својима (стр. 44. и 45.) нема ни помена о *Локи*, т. ј., као што Панта додаје, о *Вуку*. Нешрије спомиње *Јоку* („Es gab unter ihnen einen Ungläubigen, Namens Joka, welcher 9000 Leute befehligte“) на стр. 69. тамо, где прича о саветовању српских војвода *у очи Видова дне*. Панта је дакле *по свом ћефу* пустио, да Јока исказе оно, што је исказао у очи битке већ на састанку, који је „на неколико дана пре битке“ држан — и сврх тога Панта је идентификовао тога Јоку са Вуком. И за Вука, зета Лазарева, знао је Нешрија и спомиње га на два три места, на стр. 41. одмах у почетку своје

повести (Wilk=Wuk), на стр. 56. (Wulk Oghlu) и на стр. 75. (Lazars Eidam Wulk Oghlu), те је г. Панта дупло погрешно написавши: „Нешрија спомиње Јоку, т. ј. Вука, да је на том световању рекао кнезу.“ Панта је дакле, хотећи поправити Нешрију, *погрешно*, а подрезујући и скраћујући Нешријево причање, направио је збрку, те читалац, ако хоће да сазна, шта се све предлагало од стране војвода и господара српских на првом њиховом збору у „Самодржи“, мораће опет утећи Левенклаву и тамо потражити обавести о разним предлозима српских војвода, ако то јест држи, да је нужно знати, шта Турчин Нешрија о том казује и прича. Наш Рајић читао је ту Нешријеву повест у Леуноклавијевој историји, па ју је ипак изоставио из своје повести, држећи, да ни најмање није нужно, да српски читаћи свет зна, шта о том прича турски повесник из почетка XVI. века. Но г. Панта је другога мишљења (а *мишљење је* — као што лепо рече Јевренос бег на царевом дивану — *лична ствар*), и г. Панта прича даље овако:

„Посланици српски оду Мурату и јаве му ово: Ја сам, Лазар, за бој спреман. Нека султан удара, ако јуначки мисли, да не буде, да сам узаман дошао.“

— „Још Лазар“, одговори султан, „није осетио мача османскога, — сада ће га *бѣли* огледати.“ За овим нареди, да посланике проведу преко турске војске, како би им страх у срце улио.“

Као што се види: све луђе за луђим!

И Рајић помиње ту повест „о посолствѣ“ Лазаревом и приоштује (књ. III. 66. и 67.) „сумму всего слова изреченнаго (сербским послаником) пред Амуратомъ“ и шта је на то одговорио Амуратъ, али прије тога приметио је Рајић ово: „у Леуноклавиј (књ. V. 171.) повѣстствуется, аки бы Лазаръ нарочно посылалъ посланики своя, еже укорити Амурата о коснении, и раздражити его къ воинѣ: обаче о посолствѣ такомъ, ни кто, елико вѣмъ, отъ Историковъ не воспоминаеть, кромѣ Турецкихъ баснословныхъ и пристрастныхъ Исторій, которыя здѣ Леуноклавиј предлагаетъ: сего ради и невѣројатно бити видятся.“ „Строго заиста суденѣ!“ приметио је на те Рајићеве речи покојни Петрановић (Далм. Магазин за г. 1839. стр. 87. Nota 20.). Може бити да је и „строго“ али је и „основано“. Но шта је Панти стало до суда Рајићева? Панта је Турчин и Панта верује турскоме повеснику Нешрију безусловно! Штета је само, што је Панта одвећ *скратио* Нешријеву повест, по којој и порука Лазарева и отпорука Муратова мало друкчије гласи, него што је Панта препричао, те читалац мора опет да завири не само у немачки Бернауеров превод већ и у толико пута већ поменути Левенклавијево историју, ако хоће да зна, како је посланик Лазарев испоручио поздрав Лазарев, и како је цар Мурат отпоздравлио Лазара и шта је напоследку рекао посланику Лазаревом, јер г. Панта као модерни и само у идеји Турчин угладио је и дотерао је мало причање масивнога туркеље Нешрија из почетка XVI. века.

(Наставиће се.)

БРАНИЧ СРПСКОГА ЈЕЗИКА.

ПИШЕ ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

1.) У Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika, што га издаје југославенска академија, а обрађује г. П. Будмани, долази под *дмак* ова реченица: „*Дан* значи вријеме, кад је сунце на небу, и обично *с већим обзиром* на свјетлост него на дуљину.“ Ја мислим, да је у овој реченици „*с обзиром на свјетлост*“ *с обзиром* немачко Rücksicht, Bezug, Beziehung, bezüglich. *С обзиром на свјетлост* то је немачко mit Rücksicht auf das Licht, in Bezug auf das Licht, bezüglich des Lichtes. Ја мислим, да би српскија била та реченица, кад би гласила овако: „*Дан* значи вријеме, кад је сунце на небу, и то обично више по свјетлости него по дуљини.“ Наш предлог *ио* служи просто ту исту службу, што и немачко заплетено mit Rücksicht, in Bezug, bezüglich. Каква нам је невоља, да ми од својега простог језика градимо заплетен језик, као што је немачки, који је прошао кроз сито и решето филозофско. Ја ћу овде показати примерима, како наш предлог *ио* лепо служи службу као

и немачко in Bezug. Вук у „*Ковчежићу*“, на стр. 2., вели: „У поменутијем овдје мјестима биће најмање око пет милиона душа народа, који говоре једнијем језиком, али се *ио закону* (религији) дијеле на троје.“ Да је Вук био окужен немачким језиком, по свој прилици би и он казао овде: „али се *с обзиром на закон, с обзиром на религију* (in Bezug auf die Religion) дијеле на троје.“ Ја ћу овде још неколико примера споменути из синтаксе нашега незаборављенога и неумрлога Ђуре Даничића.

„Немој, сине, говорити криво
Ни *ио бабу* ни *по стричевима*,
Већ *по правди* бога истинога.“

Нар. пјес., II, 34.

Како би овде било ружно казати *с обзиром на баба, с обзиром на стричеве, с обзиром на правду*. — „Она је (песма) *ио садржању* и *ио дужини* налик на јуначке пјесме.“ В. Караџић, нар. пјес., I., 128. Овај је пример са свим налик на пример, који

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

претресамо и који гласи: *с обзиром на светлост и дуљину*.

Да прославим моје крено име
По закону и по обичају. — II., 62.
Ако ћу је напит по старјештеу,
Напићу је старом Југ-Богдану;
Ако ћу је напит по господству,
Напићу је Вуку Бранковићу;
Ако ћу је напит по јунаштву,
Напићу је војводи Милошу. — II., 50.

Сваки ће примити своју плату *по својему труду*. Вук. — Нека читалац у овим примерима замени предлог *ио* са локалом речима *с обзиром*, па ће одмах осетити, да је то по немачком и да није лепо српски.

2.) У 46. броју „Стражилова“ пр. г. вели г. Светозар Мл. Бајић ово: „Да ли је добро од речи *примедба* други падеж множине писати *примедба* као што се то налази у „Стражилову“ о. г. на стр. 271. 540. и 699? Граматичко правило вели: Тврдо слово, кад у једној речи дође пред меко, претвара се у меко, а тако исто и мека слова пред тврдима претварају се у тврда, н. пр. у речима: *примедба, косидба, свадба, женидба, сведоџба* и т. д. Које пак речи, женскога рода, пред последњим *а* имају два сугласна слова једно до другог, оне у другом падежу мн. добијају *а* међу она два сугласна, те би било (као што многи и пишу): *примедба, косидба, свадба, женидба, сведоџба*. Али ово није добро, јер у др. пад. мн. нема таквих слова једно до другог да се изједначају (пошто је *а* пало међу њих), него се на томе месту претворено слово враћа на свој коренити глас и по томе горње речи треба писати; *приметаба, коситаба, сватаба, женитаба, сведоџаба*. За боље уверење ево нека послуже ове три речи *свеска, скаска и џетка*, које су постале од глагола *везати, казати и џедити*. Код прве две *з* је умекшано у *с*, а код треће *д* у *т*, и та су слова у свима падежима једине и множине верно задржана, изузевши др. пад. мн., који гласи *свезака, сказака, џедака*, а никако *свесака, скаска, џегака*. Мислим дакле, да не ваља писати ни *примедба* него *приметаба*.“

Г. Димитрије Руварац, парох, да ово спада у његову струку, просуо би неколико оштрих речи на писца ових неумесних *примедба*, па би га тим оправдио. Али ја мислим, кад су већ ове *примедбе* ушле у „Стражилово“, да ваља на њих и одговорити, а тим радије на ове *примедбе* одговарам, што ћу и овом приликом показати, да у језику поред закона, што владају њиме, влада још и аналогичност. Деветнаестог марта прошле године прошло је двадесет година, како је Јован Бошковић, достојни заменик Даничићев, написао изврну расправицу у „Вили“ баш о овом генитиву *примедба*. И онда (пре двадесет година) се нашао неко, који је Јовану Бошковићу

замерао, што пише *примедба*, и доказивао по „*примедба*“, као и сад г. Бајић, да треба писати *приметаба*. Наравно да је Јован Бошковић у споменутој изврсној расправици доказао научно и *јасно*, да је та *примедба* неумесна. У тој расправи вели г. Јован Бошковић: „Језик неје дело разума или воље кога човека, него је дело природе човечијег рода. Цела природа ради по вечним законима; од туда су и језику закони. А у природи је рода човечијег и слобода, и од туда су језику неправилности. Што и правилности и неправилности у језику долазе од природе човечијег рода, за то изузеци у језику вреде колико и правилности.“

Ја бих ово данас овако казао: Језик је дело природе рода човечијег и као што природом владају вочни закони, тако исто владају закони и језиком. У језику нема никаквих неправилности. Оно, што нам се чини, да је неправилно у језику, то долази од туда, што је језик у вечитом развоју, што се језик мења, као што се мењају и сви организми у природи; те за то оно, што се временом изменило и променило у језику, па постало друкчије, није неправилно него је постало опет по законима, који владају вечно језиком. По мом, дакле, мишљењу у језику нема неправилности. Али језиком не влада један закон, него их има више, а међу њима је и аналогичност, без које се не би могао развијати језик. Без аналогичности не би могло бити развоја у језику. Аналогичност су добили многи језици вековима са свим други облик, него што су га кад год имали. Ко не зна ово, тај може лако погрешити, као и г. Бајић, који мисли, да све мора ићи по једном калуку у језику. Он мисли, ако *свеска* има у ген. множ. *свезака, скаска, џетка*, да онда мора имати и *примедба приметаба*. То је тако исто, као кад бих ја овај лажни закључак казао: По што *свеска* има у ген. множ. *свезака, скаска*: *сказака, џетка*: *џедака*, то мора онда имати и *масло*: *мазала, весло*: *везала, гусле*: *гудала, јасле*: *јадала, цесе*: *цестана, ротква*: *ротквава, бреска*: *брескава*. Као год што је овај мој закључак лажан, тако је исто и г. Бајића. Из овога може видети г. Бајић, колико вреди његово правило, које смо одмах у почетку споменули. Ја ћу овде казати неколико примера, из којих ће се видети, како облици постају по аналогичности, а тим ће нам се разјаснити, како је то, да *приветка* има лепо у ген. мн. *приведака*, а *гусле* опет *гусала* а не *гудала*. Глагол *хотети* има у тр. лиц. мн. садашњег времена *хоте*, које одговара потпуно ст. словенском облику *хотѣтъ*, али така правилан облик говори се само у Црној Гори. У осталим крајевима српскога народа говори се *хоће* и тај се облик употребљава данас у књижевности, ма да не одговара

ст. словенском облику хотатъ и ма да је *хоте* правилнији од њега. Како је, дакле, тај облик постао? Постао је по аналогiji осталих лица у презенту. По што у свима осталим лицима долази *ћ* (хоћу, хоћеш, хоће, хоћемо, хоћете), то се *ћ* увукло и у треће лице множ. по аналогiji те гласи *хоће*. *Гроздан, мастан, постан, санан* имају ном. једнине и *грозан* (грозна винограда), *масан, посан, сан* и ти си номинативи постали по аналогiji других падежа, у којима је основа *грозн, масн, поси, сан*: *грозна, масна, посна, сана*. *Босиљак* има у ген. једн. *босиљка*, али у народним песмама има и *босиока*. Од куда дакле *босиока*? Отуда што се облик *босиока* помешао по аналогiji међу облике *иратиоца, кудиоца*. Глагол, који гласи у срп. језику у инф. *имати*, има инф. *имѣти* у старом словенском језику. Од куда да гласи *имати*, кад би требао да гласи и у српском *имѣти*? Отуда што му се инфинитивна основа *имѣ* помешала са презентском основом *имѣ*. По што презент од

глагола *имѣти* гласи *имам, имаш има*, то му се та основа по аналогiji увукла и у инфинитив, те данас никако друкчије не гласи него *имати*. *Нокат* долази од *нога* и у старом словенском гласи *ногѣтъ*, дакле требао би да гласи и у српском језику *ногат*. А за што не гласи *ногат* него *нокат*? За то што је *нокат* постао по аналогiji осталих падежа, у којима долази по закону асимилације *к* пред *т*: *нокѣта, нокѣту, нокѣтом, нокѣти, нокѣтима*, и т. д., и т. д. Па тако исто имају *весло, масло, гусле, јасле, усна* по аналогiji ном. једнине и генитив. множ. *весѣла, гусѣла, јасѣла, усѣна* и никако друкчије. Па тако имају и све речи у *а*-врсти, којима се основа свршује на *ѣ* као *ирѣмедѣ* по аналогiji номинатива једнине у ген. мн. *ирѣмедѣба* према *сваѣдѣ*: *сваѣдѣба* (вид.: „Вила“, 1867., стр. 195.). Из свега овога се види, да језик није сталан, непроменљив, него је у вечитом развјетку, а оно, што га у развјетку потпомаже, то је тај закон аналогiji.

К О В Ч Е Ж И Њ

Г Л А С Н И К.

(Четврти свечани скуп срп. кр. академије у Београду) био је на св. Стевана пр. г. На скупу том прославила је академија тристогодишњи спомен Ивана Гундулића. Место оболелога председника дра Панчића председавао је Ч. Мијатовић. Он је отворио скуп беседом, у којој је напоменуо у кратко песнички значај Гундулићев, његово српско родољубље и његов политички значај за Српство. Кр. академији признаје, да песник Гундулић чини част српском народу, па за то и њему хоће част да укаже, славећи на свечан начин спомен његове тристогодишњице. За тим да реч академику Матији Бану, за кога додаде, да је три пута род Гундулићу: и као Србин, и као Дубровчанин и као писац „Мејрѣме“. — За тим је М. Бан читао врло занимљиву и учену расправу о постању Дубровника, о његовој политичком и културном развјетку, о његовој песничкој књижевности и о месту, које Гундулић у истој заузима. Нарочито је у појединостима изложно садржину Гундулићева најглавнијег свева „Османа“. — Публика је с великом пажњом пратила развјетке ове расправе, која се одликује и неколиким новим изгледима на дубровачку књижевност. А кад је академик довршио своје читање, поздравили су га слушаоци, којих је, као што вели „Видело“ бр. 201. пр. г.), по ком ово бележимо, било више но икада до сада на академским скуповима. Било је доста и госпођа, а и неколико одличних гостију са стране, међу којима и неколико бугарских родољуба. — После Банове расправе прогласи председников заменик, да је академик Матија Бан, испунив све погодбе, које закон прописује, ушао у формална и материјална права, које закон обезбеђује академицима. Поменуо је за тим по ново песнички и политички значај Гундулићев за Српство, његов утицај на крећљење српске народне мисли, и захваљујући публици, што је својим присуством допринела, да се ова свечаност увелича, позвао ју је,

да је заврши с уским: „Слава Гундулићу!“ И сви присутни одазваше се громким с понављаним уским: „Слава Гундулићу!“ — За време свечаности стигао је од Шабачког подбора „друштва св. Саве“ поздрав академији у име подбора и целога Шапца. — При крају отпрати академија у Дубровник одбору за прославу тристогодишњице Гундулићеве брзојавом честитање прославе у граду, у ком се Гундулић родио.

(Споменик хајдук-Вељку.) Неготинци наумише, да дигну хајдук-Вељку у Неготину споменик. Састављен је одбор, који ће водити бригу, да се то изведе, и купиће прилоге у ту цел.

(Друштво св. Саве), као што јавља председништво гл. одбора, држаће своју другу годишњу скупштину 17. јан. о. г. у Крагујевцу. Изасланици подбора и повереници, који се што пре јаве гл. одбору, добиће бесплатан подвоз на срп. железницама у Крагујевац и натраг.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште) На Богојављење је дружина српског народног позоришта давала овде последњу представу те њом завршила своје овогодишње бављење у Новом Саду. За ове последње две недеље, како нисмо читаоцима „Стражилова“ донели извештаја о делању позоришне дружине, приказане су биле редом ове глуме: 22. децембра као новина Мите Калића „Мој дећ“; на сва три дана Божића, дакле три пута узастопце Жила Верна „Пут око земље за осамдесет дана“; 29. децембра „Наследник“ (La pierre de touche) Емила Ожјера и Жила Сандоа у преводу Милована Ђ Глишића; 30. децембра Мозеров „Библиотекар“, којом се приликом у насловној улози с лепим успехом увео нов комичар по имену Бакаловић; лицем на нову годињу први пут Мите Калића „Свекрва“ а с њоме и стари

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Бенедиксов „Пркос“ у посрби покојног Јована Андрејевића а са познатом пријатном музиком покојног Аксентија Максимовића; 3. о. м. опет је, дакле по четврти пут, изнесен био „Пут око земље за осамдесет дана“; као претпоследња представа давана је 4. о. м. стара Скрибова „Чаша воде“ а за последњу представу и уједно корисницу свију чланова позоришне дружине одредила је била управа занимљиву новину за нас овде, за наше прилике удешену Довицетијевићу „La figlia del regimento“, у којој је у насловној улози Милка Максимовићева имала прилике засведочити, да је свој лепо дар за приказивање живахних девојана за ово годину дана обилно развила, а доказала је уједно, да би и у лепом певању кадра била подобро коракнути напред, кад би и ту свој дар постепено развијала те не би прецењивала своју снагу; за вратоломне каднице и фијоритуре у романци другога чина још је глас Милке Максимовићеве и сувише нешколован те крт, а да је у опште још једнако слаб, видило се јасно већ по том, што је есекutowaње лепе т. зв. антре-песме у првом чину прошло без и најмањег ефекта. Гледаћемо у идућем броју коју више да рекнемо о целој минулој сезони позоришној па ћемо међу осталим онда прецизније исказати своје мишљење и о певачким способностима те младе наше глумице, која се са одиета похвалном ревношћу дала на то, да се образује за ваљану певачицу, каква би нам у овим мизерним околностима требала као кора хлеба. За овај мах само још јављамо, да је позоришна дружина одавде отишла у Сомбор, где ће се бавити једно два месеца дана.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Из „Јавора“ од прошле године прештампане су у засебну књигу Слике из хрватског приморја, што их је као кажипут за путовање у приморје здравима и болеснима написао проф. Мита Петровић.

— Добили смо једва једаред Песме Војислава Ј. Илића, које смо већ давно огласили били, да ће иваћи. О дивоти самих песама Војислављевић не желимо овом приликом говорити, — велика већина их је позната читаоцима нашега листа, — примећујемо само, да су заслужиле куд и камо угледније издање, по што је ово. Каква је то артија, саклови боже!

— Дошао нам је наставак Карићеве „Србије“ (стр. 224.—448.). Овде је реч о просветном, моралном и привредном стању. Што рекосмо за то дело, кад му у 50. броју листа нашег приказасмо почетак, то код наставка сад само можемо поновити: препоручујемо га свима и свакоме

— Књижара браће М. Поповића откупила је приче нашег сарадника Сима Матавуља те ће их отштампати у засебну збирку, којој ће бити натпис „Из Црне Горе и Приморја“.

— Читамо у „Срп. листу“: Новом годином 1888. почеће излазити у Фијоренцији у Италији нов књижевни часопис: „Сувремена смотра (Rivista Contemporanea)“, којем ће главна задаћа бити, да талијанској публици приказује ода-

бране плодове туђих књижевности, особито словенских. Новоме листу је на челу познати научењак Анђело де Губернатис, бивши уредник часописа: „Међународне смотре (Revue Internationale)“ и сачинитељ: „Међународног речника (Dictionnaire International des Ecrivains du jour)“. Као што дознајемо из једног приватног писма истог проф. Губернатиса, нови лист ће се бавити опширно и српском књижевношћу, о којој ће га извештавати, на позив самог уредништва, наш пријатељ и сарадник „Стражилова“ Марко Цар, који је том листу већ уступио један део своје расправе о Вуку и нашим народним песмама. Радујемо се овом новом потхвату врлога де Губернатиса, који је у својој „Међународној смотри“ с великом симпатијом пратио развитак словенских књижевности, а особито српске, о којој га је у своје време извештавао наш чувени књижевник Стојан Новаковић.

ЧИТУЉА.

† Ђорђе Малетић.

На појутарје нове године отишао је богу на истину ветеран књижевник ерски Ђорђе Малетић, који је преко пуних педесет година вредно и истрајно радио на просветном напретку свог народа, приносећи на олтар просвете српске сваку жртву, која се од ваљана човека и родољуба само захтевати може. Малетић је радио и урадио врло много као настањник а као књижевник је својим радом извојевао себи сигурно место у историји српске књижевности. Књижевни му је рад доста многостран и обилан те се не даје прегледати и оценити тек у неколико потеза. За то је нужна засебна студија, а „Стражилово“, којем је покојни Малетић преклањене године указао љубав, уступивши му своје примедбе на иконе Ђорђа Крстића, радо је, да се одужи врском покојнику тим, што ће у току ове године донети опширнију монографију о књижевном раду његову. А и дотле му из дубине душе вашије: Слава ти!

Илија Беара, гимн. професор на Цетињу, научно образован и напредно ваљан и смеран трудбеник, поболевши умно задао је сам себи смрт други дан Божића, Задарски „Српски Лист“ и Цетињски „Глас Црногорца“ не могу доста да се нахвале прекрасних особина тога покојника, који је заслужио, да га оплаче сваки Србин, ком је на срцу просвета ерског народа те уме ценити и уважавати ваљане и скромне умне раднике.

Велимир Валожкић, један од најстаријих ерских књижара, умрло је 27. дец. пр. год. у Београду у својој 76. год. Родио се у Лајтомишљу у Чешкој. У Прагу је свршио ниже и више школе. Дошавши у Београд, прими књижарску радњу од Милоша Поповића. Исту је држао пуне 42 године. За то се време поштено одужио својој новој отаџбини Србији, где је дуго времена био једини књижар. Покојник је био поштована личност и доста образован човек. Лака му земља!

САДРЖАЈ: Љубан. Слика из сеоскога живота у Србији. Написао Јанко М. Веселиновић. — Жудња. (Нарциса Жмиховска.) Прево Рајко. — Дух времена сад је таки! II. — Језик у Гундулићеву „Осману“. (Наставак.) — О кнезу Лазару. (Наставак.) — Бранич ерскога језика Нише Јован Живановић. — Ковчежић. Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне белешке. — Читуља.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. на по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожкића у Београду.